

Literature.

Inspirations were drawn from or inadequate reference made to:

Aaby, P. (1977): "Engels and Women". Critique of Anthropology, Vol. 3, No. 9/10.

Aaby, P. (1978): "Towards the Brave New World". Mimeo.

Christensen, A. & P. Aaby (1977): "Postscript". In F. Engels: "The Origin of the Family, Private Property and the State". Politisk revy-serien nr. 5, Copenhagen (in danish)

Harbsmeier, M. (1978): Critique of Political Economy, Historical Materialism and Pre-Capitalist Social Forms". Critique of Anthropology Vol. 3, No. 12.

Mbilinyi, M. (1979): "The Social Transformation of the Shambaa Kingdom and the Changing Position of Women". BRALUP Workshop on Women's Studies and Development, paper no. 7, University of Dar Es Salaam.

Meillassoux, C. (1972): "From Reproduction to Production". Economy and Society, Vol. 1, no. 1.

Meillassoux, C. (1973): "The Social Organization of the Peasantry: The Economic Basis of Kinship". Journal of Peasant Studies, Vol. 1, no. 1.

Rappaport, R.A. (1968): "Pigs for the Ancestors". New Haven & London.

INDFØDTE FOLK OG INTERNATIONAL LOV

magisterforelæsning holdt d. 16.12. 1980

Hanne Weber

Der er mange som har undret sig over sammenstillingen af de to felter "Indfødte Folk" og "International Lov" og spurgt, hvad de to ting har med hinanden at gøre. Svaret er enkelt: Når mennesker, det være sig som enkeltpersoner eller som grupper, bestandig finder sig sat udenfor enhver lov og ret i det land, de bor i, må de søge udveje for støtte på et plan, som er overordnet enkeltstaterne, d.v.s. de kan appellere til internationale organer og til verdensoffentligheden for på denne måde at skaffe sig moralsk og politisk støtte.

Det er et velkendt faktum, at indfødte folk alle steder i verden har været ofre for de europæiske nationers expansion og kolonialisme, som har ført til massiv udryddelse af hele befolkninger, voldsom reduktion af andre; indfødte folks land og ressourcer er ødelagt eller taget fra dem, og deres rettigheder som mennesker i det hele taget trådt under fode på enhver tænkelig måde.

Efterhånden som den europæiske civilisation tromlede frem over hovederne på andre verdensdeles folkeslag, udvikledes en idé om, at disse folk var mindreværdige som mennesker; de blev kaldt for laverestående racer, og det blev profeteret, at de langsomt ville uddø af sig selv ligesom fortidens kæmpeøgler, dinosaurer og mastodonter - i hvert fald ville det gå dem sådan, om de ikke havde forstand til at køre med på udviklingens strømlinede vogt, hvortil adgangsbilletten bestod i at de indfødte befolkninger måtte opgive deres land og deres særlige kultur og etniske identitet, m.a.o. hvis de indfødte ville have plads i fremskridtets samfund måtte de enten lade sig integrere og assimilere eller også slet og ret - uddø.

Ingen af disse civiliserede profetier er gået i opfyldelse.

Selv efter 500 år med konstante folkemord eller forsøg herpå, er det ikke lykkedes at udrydde de indfødte folk fra jordens overflade, og det er heller ikke sket, at de er integrerede eller assimilerede, som nogen måske har troet eller håbet. Tværtimod. De indfødte folk er ved at organisere sig og gennemfører en voldsom politisk mobilisering som led i deres kamp for fortsat overlevelse og modstand mod undertrykkelse og udplyndring.

Samtidig med mobiliseringen på lokalplan opbygges en organisering på tværs af enkeltgrupper og på tværs af nationalstaternes grænser, og endelig søger de indfødte folk at etablere en politisk platform på internationalt plan ved f.eks. at søge deres organisationer anerkendt indenfor FN-sammenhænge - på samme måde som f.eks. Palæstinenserne har gjort det, da de ikke fandt, at deres rettigheder blev tilbørligt tilgodeset af den nationalstat, som de er blevet underlagt - for nu at sige det helt firkantet ! Nu vil det måske være meget godt lige at have klarhed over, hvad der egentlig menes med indfødte folk. Ret beset er vi jo alle indfødte i en eller anden forstand - er danskerne måske ikke indfødte ? Måske har man en fornemmelse af, at betegnelsen dækker over folk som Grønlændere, Maorier, Papuas i New Guinea, samer og indianere i Amerika, men der er aldrig opfundet nogen helt præcis samlebetegnelse for alle disse folk. Nogen vil måske tale om etniske minoriteter, men det dur heller ikke; for hvad med lande som ^{Cuba} Peru, Bolivia, Ecuador f.eks., hvor indianerne bestemt ikke er nogen etnisk minoritet, men tværtimod udgør en majoritet, altså hvor den etniske minoritet i virkeligheden er de hvide mindretal, som styrer landet. Det samme gælder som bekendt i Sydafrika. Man har også forsøgt sig med betegnelsen "Den 4. Verden" - en betegnelse, som dog ikke har vundet genklang ud over nogle snævre kredse i Danmark.

I de internationale FN-organer er spørgsmålet om indfødte folks rettigheder gennem de seneste år taget op af især Menneskerettighedskommissionen og Underkommissionen til afskaffelse af Diskrimination mod Minoriteter. Her er det af betydning at have en nogenlunde klar og entydig definition på begrebet "indfødte folk" - og man er nået frem til følgende arbejdsdefinition:

"Indfødte folk, er de folk som nedstammer fra de oprindelige indbyggere i et land, som siden blev indtaget eller besat af folk fra et andet kontinent, af en anden kultur eller en anden etnisk oprindelse. Indfødte folk er de, som i dag lever i tættere overensstemmelse med deres egne unikke sociale, økonomiske og kulturelle traditioner end med de institutioner, som kendetegner den nationalstat, de i dag er en del af. De er underlagt en statsstruktur, som hovedsagelig er skabt af nationale, sociale og kulturelle elementer, som hidrører fra de dominerende strata af nationalstatens befolkning."

Man regner med, at der i hele verden findes ca. 200 mill. indfødte folk, heraf 30 mill. i Amerika, over 35 mill. i Sydøst Asien, ca. 36 mill. i Kina og ca. 40 mill. i Indien. Det er altså ikke nogen helt ubetydelig og lille gruppe vi snakker om.

Jeg skal ikke komme ind på hvorledes de indfødte folk er organiserede på lokalplan, selv om dette selvfølgelig er grundlaget for den organisering som i de seneste år har tegnet sig på tværs af nationale grænser med f.eks. dannelsen af Verdensrådet for Indfødte folk i 1975, ICC som er en sammenslutning af Grønlændere, og Eskimoer i Canada og Alaska, og The International Indian Treaty Council, som er de Nordamerikanske indianeres organisation. Både Verdensrådet for Indfødte Folk og International Indian Treaty Council opnåede i 1977 ^{NGO}repræsentation ved FN, den såkaldte kategori II status eller konsultativ status.

Mest aktive har været International Indian Treaty Council, som blev dannet i 1974 for specielt at arbejde i de internationale organer henimod at opnå anerkendelse af de traktater, som de amerikanske indianere i tidens løb har indgået med engelske,

amerikanske eller canadiske regeringer, men som samme regeringer ensidigt har brudt hver og én så snart det passede dem.

Int. Ind. Treaty Council var dybt involveret i både planlægning og afholdelse af den Internationale FN konference i sept. 1977 i Geneve om Diskrimination mod Indfødte Folk i Nord- og Sydamerika, og også på det sidste i afholdelsen af det 4. Internationale Russell Tribunal i Rotterdam om de indfødte folks rettigheder i Nord-, Syd- og Mellemamerika.

Ved både disse og andre lejligheder har repræsentanter for de indfødte folk fremlagt vidnesbyrd om den undertrykkelse og diskrimination, de til stadighed er underlagt og om hvorledes folkemord foregår - enten åbenlyst og helt kontant med maskingeværer, bomber og gift, eller mere snedigt i form af tvangssterilisation af indfødte kvinder, bortførelse af børn fra deres familier og etniske grupper eller tvangsforflyttelse af folk til byernes slum, hvor de er ude af stand til at klare sig og derfor går til grunde i druk, vold og selvmord. De helt massive massedrab er navnlig velkendte i dagens Sydamerika hvor de øvrige metoder til folkemord selvfølgelig også anvendes, men det er mindre kendt, at f.eks. tvangsforflyttelse, bortførelse af børn og tvangssterilisation af indianske kvinder også florerer i vidt omfang i verdens såkaldte højst udviklede land, USA, hvor mellem 25-43 % af alle indianske kvinder er blevet steriliseret imod eller uden deres samtykke og vidende.

Bag om undertrykkelsen, overgrebene og de generelle folkemord ligger nogle politiske og økonomiske faktorer, som handler om, at de indfødte folk sidder på nogle landområder og ressourcer, som andre ønsker at få fingre i. D.v.s. at de magter, som de indfødte folk er oppe imod består i verdens mægtigste økonomiske og politiske interesser. Dette betyder ikke, at den igangværende politiske mobilisering for de indfødte folk synes håbløs. Det

betyder blot, at kampen bliver hård og langvarig, og at indfødte folk må søge al den støtte udenfor deres egne rækker, som det overhovedet er muligt at nå.

Den politiske opbakning, som undertrykte grupper kan tilvejebringe i de internationale FN-organer kan imidlertid ikke hænge frit i luften svævende. Der kræves foruden PR-virksomhed og fod-arbejdet i korridorerne også en del papir-arbejde, idet de internationale organer og forsamlinger pr. tradition må henholde sig til de mangfoldige konventioner og ~~puk~~graffer, som gælder for international lov, d.v.s. ordninger om hvis hensigt og ord man er enige og overfor hvilke de enkelte nationalstater er forpligtede.

Om indfødte folks status i international lov, som den ser ud i dag, kan det kort og godt siges, at indfødte folk ikke er undergivet international lov. De er derimod objekter - genstande - for international lov. D.v.s. de har ingen selvstændige rettigheder som grupper eller nationer betragtet, men rangerer som størrelser der er underlagt nationalstaternes forgodtbefindende. Dette gælder, når vi taler om indfødte folk som grupper eller nationer. Noget andet er så at tale om indfødte folk som enkeltpersoner, hvor man naturligvis kan påberåbe sig en lang række af deklARATIONER ang. menneskerettigheder i almindelighed, hvilket selvfølgelig er udemærket. Det er bare ikke tilstrækkeligt, al den stund de indfødte folks politiske kamp ikke blot handler om individuel overlevelse, men først og fremmest handler om deres rettigheder og fortsatte eksistens som nationer eller selvstændige samfundsgrupper med fuld kontrol over egne livsbetingelser og -muligheder både nu og i fremtiden.

Når international lovgivning alligevel kan anskues som et middel i de indfødte folks politiske arbejde, er det fordi international lov netop ikke er en statisk størrelse, en samling af tørre på forhånd fastlagte kringelkroge af uigennemskuelige paragraffer.

Det er jo ikke tilfældigt, at f.eks. de amerikanske indianere ikke blot taler om international lov, men netop ofte taler om udviklingen af international lov. For denne lov ændres hele tiden med de politiske verdenskongjunkturer og magtfordelinger, og afspejler på én og samme tid både de herskende magtinteresser og summen af verdens gode eller dårlige samvittighed, og heri ligger åbningen for ændringer, hvis de svage kan finde mulighed for at vende den stærkes ord mod ham selv. Og det er netop, hvad de indfødte folks politiske arbejde også er i gang med i øjeblikket.

Når jeg i det følgende skal gå nærmere i detaljer med spørgsmålet om indfødte folk og international lov, vil man se, at jeg fortrinsvis vil henvise til materiale, som handler om amerikanske indianere. Man vil forhåbentlig bære over med mig at jeg i så høj grad må operere ud fra det område jeg er bedst bekendt med. Jeg skal ikke gå ind på eksempler, som er lokalt specifikke, men jeg vil søge at illustrere nogle generelle spørgsmål, som også gælder for indfødte folk i andre dele af verden. Det skal lige siges, at min fremstilling specielt står i gæld til to personers arbejde, nemlig Clem Chartier... og Herbert Blatchford...

International lov i forhold til indfødte befolkninger udvikledes i begyndelsen af 1500-tallet, efterhånden som de europæiske opdagelsesrejser gjorde spørgsmålet aktuelt. Det anses, at den egentlige grundlægger af moderne international lov var den spanske teolog Francisco de Vitoria, som lod sin røst høre til forsvar for de indianske folks rettigheder i Amerika og for andre ikke-kristne folkeslag i almindelighed. Vitoria docerede som øverste professor ved Universitetet i Salamanca, og hans mest berømte forelæsninger i international lov forelå omkring året 1532.

Vitoria stillede spørgsmålet om hvorvidt de amerikanske indfødte var de sande ejere og besiddere i både privat og offentlig lov, før spanierne kom til landet, d.v.s. om de besad retten til jord og ejendom, og om der var iblandt dem nogle, som var sande prinser og herskere over andre. Han nåede frem til, at spørgsmålet kun kunne besvares bekræftende, og han undersøgte og demonterede samtidig en lange række af argumenter, som gik på, at indianerne i Amerika ikke havde ret til hverken selvbestemmelse eller ret til deres eget land, fordi de var syndige, vantro uforstandige eller slaver af natur.

"Det korte og det lange er, sagde Vitoria, at de indfødte uden for enhver tvivl havde fulde rettigheder i både offentlig og privat henseende, på ganske samme måde som de kristne, og at hverken deres prinser eller privatpersoner kan fratages deres ejendom med den begrundelse, at de ikke er de sande ejere, thi dette vil være ran og tyveri intet mindre end hvis det samme var gjort mod kristne." Vitorias arbejde gik ud på at fastslå, hvilke slags rettigheder spanierne egentlig havde i Amerika og grundlaget for dem. Han baserede sin lære på naturlovene, hvilke han forstod som Guds Vilje, d.v.s. en absolut, god og forstandig lov. Kongens magt var offentlige magt og hidrørte direkte fra Gud via naturlovene. Kongelig magt var identisk med statens magt.

Det er vigtigt at forstå, at for Vitoria (som kunne henvise til en blandet lærdom fra Th. Aquinas, Kristen teologi, Gl. Romerret og Aristoteles's politiske teori) bestod verden af et flertal af sådanne stater, og disse var både naturlige og lovlige selv blandt ikke-kristne folkeslag. Forholdet mellem disse stater, sagde Vitoria, blev reguleret af en "folkeret", nationernes lov eller m.a.o. international lov. For Vitoria, som her fulgte Romerrettens teori, hidrørte denne internationale lov fra natur-

lovene igennem fælles enighed herom staterne imellem.

De indfødte folkeslags stater i Amerika var iflg. Vitoria suveræne enheder, og indianerne var rationelle væsener, fuldt ud i stand til at regere sig selv og også modtagelige for den Katolske lære. Deres hedenskab var ingen hindring for at de besad fulde rettigheder og de kunne ikke heller med denne begrundelse frarøves deres jord og ejendom.

Spaniernes rettigheder i Amerika bestod deri, at paven havde overdraget dem hvervet at bringe Guds Ord til de indfødte. Vitoria hævdede, at først når indianerne frivilligt havde modtaget kristendommen, ville det være ret at underlægge dem den spanske Krones magt. Kort og godt, Vitoria anskuede forholdet mellem spanierne og indianerne som et arrangement mellem selvstændige nationalstater.

Ud over den religiøse forpligtelse fandt Vitoria, at der var to andre begrundelser for spaniernes tilstedeværelse i det oversøiske. Nemlig retten til handel, som var fastslået i den Kejserlige Romerret, og en anmodning om militærhjælp fra den Tlaxcalanske Nation i deres forsvarskrig mod Aztekerne, som blev Hernan Cortéz's påskud og middel til erobringen af Mexico i 1521.

Den religiøse pligt til at bringe ordet til de vantro implicerede dog samtidig, at indianerne kunne anskues som en slags mindreårige som børn der havde beskyttelse og vejledning behov - en doktrin, som kolonimagterne siden udviklede som et forhold mellem formynder og værge, en doktrin som er blevet brugt til at fratage indfødte folk deres jord og rettigheder i Faderens, Sønnens og udviklingens almægtige navn.

Man kan således sige, at den spanske indianerlovgivning var en modsigelsesfuld blanding af humanitære principper, religiøs teleologi og materiel grådighed, som på den ene side fastslog, at de indianske folk og nationer var frie og suveræne i deres

tigheder til gengæld for kristendommen og den europæiske civilisations velsignelser, som indianerne hverken havde bedt om eller ønsket.

De spanske monarker Ferdinand og Isabella, som havde finansieret Columbus's rejser, havde søgt om og fået en pavelig eneret på de nye lande for at sprede kristendommen her, og samtidig erklærede både Isabella og de følgende spanske konger, at indianerne var frie, altså ikke kunne gøres til slaver uden lovlig grund, omend de ganske vist var kongelige undersåtter og pligtige at betale skat. Således havde Kirken og Kongen nogle fælles interesser i at anerkende indianerne som frie og i besiddelse af visse elementære rettigheder, som kunne sikre deres eksistens og overlevelse, hvilket selvfølgelig falder i hak, når man tænker på, at Kirken var interesseret i så mange sjæle som muligt, og Kronen var interesseret i så mange skatteydere som muligt i de nye lande - og derfor var det uheldigt, om indianerne alle blev udryddede, således som det til en begyndelse var sket på alle de Caribiske øer.

Dominikaneren Bartolomé de Las Casas som levede mange år i Sydamerika, er blevet kendt som en stor humanist, der forsvarede indianernes rettigheder overfor spanierne, eller det vil navnlig sige de spanske conquistadorer, som fandt deres talsmand i en vis Juan Ginés de Sepúlveda, hofhistoriker hos Karl V. Sepúlveda slog på, at krig og militær magt var det rette middel i al indianerpolitik; det var retfærdigt, fordi indianerne var mindreværdige barbarer, fra naturens side bestemt til slaveri, halvt dyr, halvt mennesker - det var i virkeligheden en velgerning at slå dem ihjel, idet de herved blev udfriet af djævelens greb; thi indianerne var besmittede, og renselsen foregik passivt ved ild og sværd, pisk og lænker.

Motsat hævdede Las Casas, ligesom Vitoria havde gjort det, at indianerne var mennesker, besad intelligens og fornuft, ja de havde ligefrem haft deres egne universiteter før spanierne kom, og de havde også en sjæl, som ved god behandling kunne bringes under kristendommens vinger, og Las Casas erklærede, at krig var uretfærdig og illegal. Hvis den kongelige magt skulle bygges på vold, som Sepúlveda ville det, betød det, at kongen blev lig en tyrann, ja det var faktisk blasfemi, idet Gud hermed for de indfødte ville tage sig ud som både nådesløs og grusom. M.a.o. overtalelse var det rette middel i indianerpolitikken.

Debatten om disse spørgsmål førte til en 5 dage lang disput i 1550, og det var Las Casas, som gik af med sejren, det var hans synspunkter som faldt i de spanske monarkers smag og som blev inkorporeret i spansk indianerlovgivning. Men det interessante er ikke at dette såkaldte humanistiske menneskesyn blev anerkendt på papiret. Det er mere interessant at se på, hvorfor det var sådan. Bag det hele lå nemlig den spanske Kronens interesse i at sikre den centraliserede statsmagt. Kongen var hele tiden bange for, at spanierne i de oversøiske kolonier skulle tiltage sig for megen magt og evt. løsrive sig fra det spanske moderland, og dette kunne meget let ske, hvis conquistadorerne havde fuld hånd- og halsret over indianerne. Når det derfor var Las Casas og ikke Sepúlveda som nød støtte ved hoffet, skyldtes det udelukkende at man ved at anskue indianerne som frie undersåtter direkte under kongens autoritet kunne begrænse conquistadorernes magt i kolonierne.

Princippet om at de indfødte folk oprindeligt var selvstændige nationer af frie mennesker blev ikke alene inkorporeret i spansk lovgivning; det blev et element i al international lov og stadfæstet af f.eks. en vis Hugo Grotius i beg. af 1600-tallet,

som ved siden af Vitoria regnes blandt grundlæggerne af international lov. Også Grotius afviste argumentet om, at hele folkeslag (han snakkede bl.a. om Indien) kunne berøves deres jord og ejendom alene fordi de var ikke-kristne, hedninge eller Muhammedanere. Han sagde, at fra naturen er alle nationer lige, uanset religiøs tro eller graden af civilisation. Derfor gælder princippet også for folkeslag, som består af adskilte familier, der ikke bor fast, men blot vandrer hid og did indenfor et vist territorium. Også disse folk har ret til deres eget land, og ingen kan på legal vis berøve dem deres ret og ejendom eller påberåbe sig suveræniteten over dem, uden disse folkeslags eget samtykke.

1700

Som international lov videre så ud i 1700-tallet, blev samme principper gang på gang slået fast, omend man begyndte at skelne mellem organiserede nationer eller civilisationer, som f.eks. Mexico og Peru, der kunne anses for nationer der besad suveræniteten, modsat folkeslag som ikke var organiserede i politiske enheder. Disse besad retten til jord og ejendom, men havde ingen suverænitet. Dette betød dog ikke, at deres land kunne tages fra dem, eller at de uden videre kunne underlægges andre nationers suverænitet. Hertil måtte kræves særlige aftaler eller kontrakter, som kunne anses for retfærdige og bindende for begge parter. Dette fører os ind på den traktatpolitik, som blev praksis i både den hollandske, engelske, franske og siden den amerikanske koloniforvaltning.

Vi har allerede været inde på, at spanierne henviste til kristendommens udbredelse som legitimeringsgrundlaget for deres tilstedeværelse i de oversøiske lande. De øvrige kolonimagter i Amerika fulgte ikke den missionsideologi. De fandt på noget helt andet. De opfandt nemlig den såkaldte "Doctrine of Discovery" Doktrinen om opdagelse, hvorved der henvises til, at retten

til at bemægtige sig nyt land, tilfældt den nationalstat, som først opdagede det. Doktrinen gik først og fremmest ud på en regulering af konkurrencen mellem de europæiske stater indbyrdes for at undgå at der opstod konflikter om hvilken kolonimagt havde ret til dette eller hint territorium. Dette betød dog ikke, at de indfødte folk samtidig mistede retten til deres jord. Det betød, at kun én europæisk stat, nemlig opdageren, havde ret til på lovlig vis at erhverve jorden fra indianerne iflg. de aftaler eller traktater, man nu kunne enes om at udvirke, f.eks. kunne stammer, som hørte under engelsk domæne ikke sælge deres jord til franskmændene eller omvendt. Man betragtede altså fortsat de indfødte folk som uafhængige nationer, som man kunne forhandle med efter de principper som gjaldt iflg. international lov. I praksis førte det til, at de europæiske stater enten købte jorden af indianerne eller indgik i traktater, hvorved indianerne afstod visse jordområder mens de forbeholdt sig retten til andre. Indenfor de områder, som indianerne ikke afgav, bevarede de deres fulde rettigheder til både jord og ejendom og selvbestemmelse; de forblev altså selvstændige nationer indenfor deres egne områder.

iflg. Doktrinen om Opdagelse bortfaldt de indianske nationers fulde suverænitet i det øjeblik de blev "opdaget"; men europæerne må alligevel have ment, at der var noget galt med tanken, i hvert fald skulle indianerne have noget til gengæld, nemlig beskyttelse. Her taler vi om en anden doktrin, the Doctrine of Guardianship, eller Formynderskab, som siger, at de europæiske kolonimagter påtager sig en pligt til at beskytte de indfødte folk og varetage deres interesser.

Dette blev f.eks. nedfældet i Storbritanniens Kongelige Proklamation for Nordamerika i 1763, som gælder den dag i dag, og hvor

det blev fastslået, at indianerne sin beskyttelse,

og at de territorier, som indianerne hverken har solgt eller afstået til Briterne, skal forbeholdes indianerne. Det skal derfor være den Kongelige Vilje, at indianerne skal forblive frie for indblanding i deres egne territorier. Principperne i denne indianerlovgivning blev overtaget af USA's regering efter uafhængigheden. Nord-Vest Forordningen af 13 Juli

1787 handler om at beskytte indianernes land mod nybyggere og jordspekulanter og om at indianernes jord og ejendom ikke kan tages fra dem uden deres samtykke. I Den Amerikanske Forfatning omtales indianske stammer på lige fod med fremmede nationer, hvilket kun kan fortolkes derhen, at politikken fortsat gik ud på at anerkende de indfødte folk som selvstændige nationer iflg. International Lov. Det samme fremgår af Traktaten mellem Frankrig og USA i 1803 om afgivelsen af Louisiana Territoriet, hvor det hedder i artikel 6, at USA lover at overholde alle de traktater, som er indgået med indianerne, indtil begge parter enes om noget andet.

Traktaten mellem USA og Mexico i 1848, som kendes som "the Treaty of Guadalupe Hidalgo", hvor Mexico afstår store landområder til USA, indeholder klausuler om, at USA skal respektere de jordrettigheder som befolkningerne har haft iflg. både spanske og mexicanske lov, og specielt skal USA sørge for at indianske landområder ikke invaderes af kolonister, som tvinger indianerne bort.

Nu er der jo ingen, som ikke ved, at lovgivningens påne hensigter og traktaternes løfter og ord, ikke modsvares i praksis, eller altså at både love og traktater blev brudt af nationalstaterne, hver gang det var opportunt og iøvrigt politisk og militært muligt. I det omfang lovgivningen aftegner en statsimage udadtil, er det derfor interessant at konstatere, hvorledes staterne, når de føler sig stærke nok, uden videre kan

erklære de internationalt bindende aftaler for ugyldige.

I spørgsmålet om indfødte folk og International Lov kan vi konstatere, at deres status som selvstændige nationer først for alvor blev nedbrudt i løbet af det 19. årh., hvor det blev praksis i både engelsk og amerikansk jurisdiktion såvel som ved internationale domstole at anskue indfødte folks rettigheder ikke som rettigheder, men som en række privilegier som national: regeringerne i sin nåde måtte finde på at tildele dem. I 1871 erklærede USA's regering således, at de indianske nationer ikke længere var uafhængige, og at der altaå ikke længere kunne indgås traktater med dem. Selv om USA samtidig erklærede at ville overholde de traktater, som allerede var indgået blev dette kun tom snak.

Regeringerne fortsatte jo i rollen som formynder for indianerne og de andre indfødte folk i verden, men denne formynderrolle indebar ingen retslige forpligtelser, formynderen var ikke juridisk ansvarlig over for nogen eller noget, ikke engang over for sine egne domstole eller love. USA siger f.eks. at traktaterne ikke gælder iflg. International Lov, fordi Kongressen bestemmer over traktaterne. Det er selvfølgelig en tautologi - noget sludder. Traktaterne gælder ikke i international lov fordi USA ikke overholder International Lov. Det beviser, ikke, at traktaterne ikke er internationale. Det beviser kun, at USA bryder den internationale lovgivning.

Desværre har det politiske klima i de internationale organer, som skal overvåge at de internationale love overholdes, FN f.eks., længe været således, at nationalstaterne hver for sig nidkært har kunnet afvise enhver tale om indfødte folks rettigheder under henvisning til at der var tale om indre anliggender, som de internationale organisationer ikke kan tillade sig at blande sig i. Eller man har slet og ret henvist til at et besat territorium

var beboet af omvandrende nomadiske folkeslag, så primitive at de umuligt kunne tilkendes nogen civiliserede rettigheder, m.a.o. deres land blev kaldt for Ingenmandsland og derfor havde enhver civiliseret magt uden videre ret til at erklære samme land for sit. Der har ganske vist været stærkt delte meninger om sådanne standpunkters berettigelse indenfor International Lov, men de politiske konjunkturer gennem det 19. og beg. af det 20. årh. har dikteret, at de stærkes magt var de stærkes ret. Men tilsyneladende er der ved at ske et politisk klimaskift. I 1975 nedkom den Internationale Domstol med en kendelse ang. Vest Sahara, i hvilken det bl.a. hed, at de indfødte nomader i Vest Sahara havde visse rettigheder til deres eget land, og at begrebet "ingenmandsland" måtte fordømmes. I samme kendelse blev også henvist til Francisco de Vitoria og det 18. årh.s mest berømte jurist Vattel, som begge havde hævdet samme standpunkt, og det blev specielt understreget, at disse samme historiske principper må anlægges i International Lov i dag. Men dette er kun en begyndelse.

Som jeg tidligere var inde på, er indfødte folk, betragtet som grupper eller nationer, ikke undergivet international lov, som den ser ud nu. Og de indfødte folks politiske kamp handler netop om at overleve som grupper, som selvstændige samfund med fulde rettigheder og kontrol over eget land og eksistensbetingelser.

Der findes til dato én eneste konvention, som omhandler indfødte folk specielt, og det er en ILO konvention fra 1957, eller Konvention no. 107 om Tribale og Indfødte Befolkninger. Beklageligvis betegner denne konvention stort set blot en videreførelse af den paternalistiske doktrin om formynderskab, idet konventionen fortrinsvis handler om integration og beskyttelse af de indfødte befolkninger i de lande de hører under.

I denne dobbelte hensigtserklæring gives integration første prioritet og beskyttelsen er underordnet integrationen som et middel hertil. Konventionen er stort set et misk-mask af modstridende intentioner. Det hedder således i artikel 11, at indfødte folks jordrettigheder skal anerkendes, og i artikel 12 at indfødte folk kan tvangsforflyttes når det iøvrigt sker i henhold til nationalstatens love og af hensyn til den nationale sikkerhed, den økonomiske udvikling eller befolkningens sundhed. Det er således en smal sag for Brasilien, som er blandt de få lande, som har ratificeret konventionen, at retfærdiggøre deres folkemord og overgreb mod jungleindianere som Yanomamö ved at henvise til ILO konventionens artikel 12.

Dette betyder ikke at international lov i det hele taget er ubrugelig. Det har været sådan, at de indfødte folks organisationer har kunnet rette anklager mod både regeringer ^{og} private organisationer for overtrædelse af såvel Menneskerettighedserklæringen som de hermed forbundne konventioner, for overtrædelse af konventionen om folkemord, og for overtrædelse af en række paragraffer i FN Generalforsamlingens erklæringer.

Anklager og dokumentation for alle mulige lovbrud er blevet fremlagt under både FN-Konferencen om indfødte folk i 1977, under forskellige møder i FN's Menneskerettighedskommission, og sidst under Russell Tribunal i november d.å., hvor juryen bestående af 12 internationalt anerkendte eksperter, samstemmende nåede til den konklusion, at samtlige anklager var berettigede strækkende sig fra folkemord til ulovlig konfiskering af ejendom og jord, politiske fanger, tvangsforflyttelse, og undertrykkelse af indfødte folks kultur og religionsfrihed.

I samtlige tilfælde blev de anklagede og hermed altså de ansvarlige for forbrydelserne identificeret som nationalstaternes regeringer. Regeringerne bærer altså hovedansvaret, men forbry-

dernes agenter kan identificeres som stort set 3 institutioner: nemlig a) de multinationale korporationer b) de kristne missionsselskaber og c) diverse programmer, som går under navnet udviklingsprogrammer. Blandt missions-selskaberne blev især fremhævet Summer Institute of Linguistics, verdens største protestantiske missionsorganisation, hvis aktiviteter i særdeleshed bringer ulykke over indfødte folk alle steder i verden. Russell Tribunal inkluderede i sit aktionsprogram en opfordring til, at alle kristne foreninger hjemkalder sine missionærer i det hele taget, samt en opfordring til bestandig at bombardere de internationale pengeinstitutioner, såsom Verdensbanken o.a. med henstillinger om at undlade at financiere udviklingsprogrammer, som kan skade de indfødte befolkninger.

Retfærdighed for indfødte folk kan ikke tilvejebringes ved at appellere til nationalstaternes regeringer. Dette blev under Russell Tribunal gjort helt klart af en talsmand for Mohawk Nation, som refererede til sit eget folks erfaringer og sagde: "USA's regering og dens organer har aldrig overholdt hverken sine egne traktater eller sine egne love. Hermed har de stemplet sig selv som forbrydere. De ikke blot er forbrydere, de har altid været forbrydere, og de vil vedblive at være forbrydere."

I streng international juridisk forstand er spørgsmålet imidlertid ikke hvorvidt sådanne anklager er reelle og berettigede. Spørgsmålet er, om de indfødte folk har en sådan status, at de overhovedet har ret til at få deres anklager bedømt for de internationale domstole eller behandlet i de internationale organer.

Derfor kræver de indfødte folk anerkendelse som nationer i international lovs forstand. Det er vigtigt at forstå, at Nationer og Stater ikke er synonyme, selv om de i alm. tale bruges i flæng.

En Stat kan bestå af flere nationer. En nation er defineret som bestående af en gruppe mennesker, som bebor et bestemt territorium, har en fælles etnisk oprindelse, et sprog, en kultur og nogle fælles trosforestillinger og traditioner samt deres egen form for intern regering. For at være en nation, må gruppen også anse sig selv som en sådan. M.a.o. eksistensen af en folkegruppe som nation beror dels på nogle objektive kriterier, dels på folkets subjektive vilje. En Nation er altså et faktum, når disse betingelser iøvrigt er opfyldt; Eksistensen af en nation er en faktisk kendsgerning - og ikke er spørgsmål om lovgivning - Dette standpunkt er bl.a. fastslået af den permanente Internationale Domstol i 1930.

De indfødte folks krav om anerkendelse som nationer, skal ses i sammenhæng med deres krav om selvbestemmelsesret. Disse krav er undertiden blevet fortolket derhen, at de indfødte folk ønsker deres egne stater, at de ønsker at løsrive sig helt fra de respektive nationalstater, som de er underlagt. Dette er en misforståelse. De indfødte folk kræver blot en international anerkendelse af deres faktiske eksistens, en sikring af deres land og ressourcer og deres ret til at bestemme selv over deres samfund, deres kultur og deres fremtid.

De kræver en sikring af selvbestemmelsesretten.

Mange regeringer har hævdet, at retten til selvbestemmelse er et politisk privilegium og ikke en ret. Men en lang række af jurister og også visse nationalregeringer står fast på, at selvbestemmelse er en legal rettighed under international lov.

Dette afspejles både i FN pagten og i de efterfølgende Generalforsamlings Resolutioner ^{og} Deklarationer

I både FN's Menneskerettighedserklæring og i de to konventioner om Civile og Politiske rettigheder og om Økonomiske, Sociale og Kulturelle rettigheder, som trådte i kraft i 1976, hedder det,

at alle folkeslag har ret til selvbestemmelse, som indebærer at de har fuld ret til selv at bestemme deres politiske status og deres økonomiske, sociale og kulturelle udvikling. Det er denne formulering om selvbestemmelsesret, som de indfødte folk navnlig har været interesserede i.

De tidligere kolonilande i bl.a. Afrika har ikke blot opnået selvstændighed under henvisning til netop deklARATIONERNES paragraffer om selvbestemmelsesret, de er også blevet uafhængige stater i juridisk forstand. Meget tyder på, at det er netop disse nye stater, som er parate til at støtte de indfødte folks politiske krav om anerkendelse som nationer med selvbestemmelsesret.

Men spørgsmålet er politisk farligt. Hvis alle mulige folkeslag uden videre kan gå hen og erklære sig selv for nationer med ret til selvbestemmelse, vil de nuværende stater gå i opløsning, den herskende verdensorden stå i fare for at bryde sammen.

Det er præcis det, den vestlige verdens regeringer er bange for. Tænk hvis Baskerne og Bretonerne og Skotterne, Aquitanerne, Basilienserne, Bornholmerne og Vendelboerne alle sammen erklærede sig for selvstændige nationer? Hvor ville Europas nationalstater være henne?

Eller som den Ecuadorianske delegerede advarende erklærede på FN's 7. Generalforsamling: "Denne tankegang er farlig, fordi den gør hele verden til ét kæmpestort kolonialt system."

Og det havde han jo ret i. !

Anvenit litteratur.

- Bennett, Gordon
1973 Aboriginal Rights in International Law
Royal Anthropological Institute of Great Britain
and Ireland & Survival International
Occasional Paper no. 37 London
- Chartier, Clem
1979 Indigenous Nations and the Right to Self-Determination.
XLIII International Congress of Americanists
Vancouver, B.C. paper delivered august 16.
- Liss, Peggy K.
1975 Mexico under Spain, 1521-1556
Society and the Origins of Nationality.
University of Chicago Press

P.S.

Jan Paulsen, Institut for Etnologi & Antropologi,
København, har gjort mig opmærksom på, at udtrykket
"International Lov" er en mis-oversættelse af det
engelske "International Law". Det rette udtryk på
dansk skulle være International Ret.

CENTRE FOR DEVELOPMENT RESEARCH
9 Ny Kongensgade
DK - 1472 Copenhagen K

CDR Seminar Papers B.81.3
Seminar om "aktionsforskning"

24/25. februar 1981

PROJECT RECONSTRUCTION SAIGHANCHI
- et selvhjælps project i
Nordafghanistan

Asta Olesen